

Perspectives docents i investigadores sobre l'ensenyament de llengües estrangeres: Entrevista amb la Dra. Begoña Bellés-Fortuño

Teacher's and researcher's perspectives on foreign language teaching: Interview with Dr Begoña Bellés-Fortuño

Lucía Bellés-Calvera
Universitat de València

Ana-Isabel Martínez-Hernández
Universitat Jaume I

Resum

Begoña Bellés-Fortuño és professora titular del Departament d'Estudis Anglesos de la Universitat Jaume I (UJI). Actualment, és directora de l'Institut Interuniversitari de Llengües Modernes Aplicades (IULMA) de la Universitat Jaume I. Recentment, també ha estat al capdavant de la Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital a Castelló. Va ser becaria Morley a l'English Language Institute (ELI) de la Universitat de Michigan (Ann Arbor, EUA) el 2007, on va treballar junt amb l'equip MICASE. Els seus interessos de recerca se centren en l'Anàlisi del Discurs, i més concretament, en el discurs acadèmic tant escrit com parlat, així com en el discurs mèdic i les trobades de comunicació a l'entorn clínic. Ha co-editat el volum *Teaching Language and Content in Multicultural and Multilingual Classrooms CLIL and EMI Approaches* (Palgrave MacMillan, 2021). Entre les seues publicacions recents trobem *Multimodality in medicine: How university medical students approach informative leaflets* (2018) o *Popular Science Articles vs Scientific Articles: A Tool for Medical Education* (2016).

Paraules clau: Anàlisi del discurs; Docència; Investigació; Tractament Integrat de Llengua i Continguts (TILC); Internacionalització

Abstract

Begoña Bellés-Fortuño is a senior lecturer in the Department of English Studies at Universitat Jaume I (UJI). She is currently the Director of the Interuniversity Institute of Modern Applied Languages (IULMA) at Universitat Jaume I. She has also occupied a head position in the Regional Ministry of Innovation, Universities, Science and Digital Society. She was a Morley Scholar in the English Language Institute (ELI) at the University of Michigan (Ann Arbor, USA) in 2007, where she worked together with the MICASE team. Her research interests are focused on Discourse Analysis, and more concretely, academic discourse both written and spoken, as well as on medical discourse and clinical setting communication encounters. She has co-edited the volume *Teaching Language and Content in Multicultural and Multilingual Classrooms CLIL and EMI Approaches* (Palgrave MacMillan, 2021). Recent publications include *Multimodality in medicine: How university medical students approach informative leaflets* (2018) or *Popular Science Articles vs Scientific Articles: A Tool for Medical Education* (2016).

Keywords: Discourse analysis; Instruction; Research; Content and Language Integrated Learning (CLIL); Internationalisation

Entrevistadores: Bon dia, Begoña. Què podries contar-nos sobre la teua carrera acadèmica? Com et vas decidir a formar part del món acadèmic?

Bellés-Fortuño: Hola. Bon dia, Lucía i Anabel. Des de ben iniciada la carrera acadèmica, és a dir, el grau en filologia anglesa que vaig estudiar, tenia clar que volia dedicar-me a la docència. En acabar el grau, el qual vaig finalitzar amb molta motivació, em vaig animar a continuar amb el doctorat gràcies al suport del professorat que vaig tindre. Va ser en aquests moments quan vaig valorar si dedicar-me a la docència fora o dins de la universitat. Finalment, vaig optar per continuar la carrera acadèmica. Jo tenia clar que volia ser docent, però que l'etapa intermèdia, és a dir, l'etapa d'institut no em cridava molt l'atenció, no em resultava massa motivadora. M'agradaven molt els xiquets menuts, però havent estudiat filologia anglesa les opcions anaven encaminades a l'etapa adolescent i no m'atreia massa. Llavors, vaig optar per continuar amb la carrera universitària — no sense trobar-me amb molts entrebancs. La carrera universitària és molt sacrificada i llarga en el temps fins que et pots arribar a consolidar professionalment.

Entrevistadores: Al llarg dels anys has anat ocupant diversos càrrecs a la Facultat de Ciències Humanes i Socials de la Universitat Jaume I. Quins càrrecs i com t'han permès desenvolupar el teu paper dins de la institució? De quina manera t'han ajudat a comprendre les necessitats docents i investigadores a les quals ha de fer front el PDI?

Bellés-Fortuño: Doncs la figura del PDI, com les seues sigles indiquen, engloba el “Personal Docent i Investigador”. Al poc de començar la carrera acadèmica, t'adones que la part docent és només una part d'aquest perfil, però què cal formar-se en el vessant investigador i alhora involucrar-se en la universitat. He sigut una persona que, des dels inicis, ha cregut en la universitat com a vertadera institució d'instrument social, allò que la universitat representa, el que la universitat ha de ser per a la societat i com la universitat és la responsable de formar noves generacions que siguin plurals i que sàpiguen entendre el món internacional en què vivim. Aleshores, des dels inicis m'he involucrat en tasques de gestió. Des de ben prompte, he sigut membre vocal de moltes comissions de titulacions, després vaig formar part de l'equip deganal de la Facultat de Ciències Humanes i Socials durant un temps; he sigut membre del Claustre de la Universitat Jaume I des de fa més de setze anys des de les diferents figures contractuals que he anat ocupant fins a tindre la meua titularitat. Però tot ho he fet sempre des del sentiment de millorar la institució i des de la responsabilitat — com he comentat abans - que té la universitat cap a la societat per a formar a futures generacions, i per a avançar en la investigació i la

transferència de coneixement, perquè sense investigació és molt difícil que la societat avanci i accepti els nous reptes que van sorgint, com ara la pandèmia de la COVID-19 que hem passat.

Entrevistadores: Què podries dir-nos sobre la internacionalització donat que també has sigut Coordinadora d'intercanvi?

Bellés-Fortuño: Doncs sí, vaig ser primer tutora d'intercanvi i després vaig assumir la coordinació d'intercanvi del grau d'Estudis Anglesos durant nou anys. Va ser una tasca molt agraïda perquè tractar amb persones de diferents cultures i diferents llengües t'obri molts horitzons i moltes perspectives. També, poder ajudar als nostres estudiants de l'UJI a internacionalitzar-se, a sortir i a ensenyar-los a ser plurals és una tasca molt agraïda i necessària. La universitat, sense la internacionalització, es queda minvada, no està completa, li falta una branca. Està molt bé impulsar el territori propi, el territori nacional, però no estem complets si no mirem cap a Europa i mirem cap al món des d'una perspectiva més internacional. Hem de saber que som una societat global i intercultural i que hem d'aprendre a saber ser i estar en tots els llocs. Tanmateix, mai saps on pot estar el teu futur, si pot estar ací o pot estar en un altre país estranger, i per això hem d'estar preparats. La col·laboració entre investigadors és fonamental i cal formar grups internacionals i multidisciplinaris que puguin treballar amb els reptes de la societat actual.

Entrevistadores: En quina direcció creus que hauria d'encaminar-se l'educació superior per a poder facilitar la compatibilitat de docència i investigació que du a terme el professorat universitari?

Bellés-Fortuño: M'agrada que em feu aquesta pregunta, més que res perquè, en els últims deu anys, crec que la universitat espanyola ha canviat moltíssim. Vam canviar de les llicenciatures als graus amb el Procés de Bolonya, la qual cosa va suposar una manera diferent de gestionar la universitat. Els graus van forçar de manera general tots els títols de màster, la qual cosa també, evidentment, ha obligat les universitats a adaptar-se a tota aquesta docència de màster. Això ha generat noves línies d'investigació i creació d'equips multidisciplinaris que en un principi van alentir la tasca investigadora. Si mirem cap a la compatibilitat de la docència i la investigació futures, cal dir que ací, a la universitat espanyola, aquesta tasca no està mesurada en el dia a dia del PDI ni en hores de treball. La investigació requereix molt de treball extra que la majoria fan restant-li hores a la seua vida personal i familiar. És investigació, és gestió; en definitiva, molta pressió. Hi ha universitats estrangeres, algunes properes perquè són europees, en què sí que existeix una diferència entre la docència i la investigació, on els acadèmics de la universitat tenen

uns dies dedicats a la seua recerca i no han de fer ni tasques de gestió ni tasques docents. Ells poden desenvolupar aquesta tasca investigadora on vulguen i la universitat ofereix els mitjans necessaris. En aquests moments, la universitat espanyola això no ho té en compte i sí que caldria, d'alguna manera, mesurar cada hora de treball perquè, com he dit abans, són moltes hores treballades —a banda de la docència— que no es veuen i que, de vegades, són molt difícils d'abordar.

Entrevistadores: Recentment, vas estar al capdavant de la Direcció Territorial de Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital a la província de Castelló. Ara per ara, eres la responsable de la direcció d'Interseus de l'Institut Interuniversitari de Llengües Modernes Aplicades de la Comunitat Valenciana (IULMA), així com de la seu local a l'UJI. Consideres que aquest càrrec ha influenciat d'alguna manera l'enfocament que pretén adoptar l'Institut en els anys vinents? De quina manera?

Bellés-Fortuño: Sí, per descomptat. El meu pas per la Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital ha sigut enriquidor. Allà he après moltíssim i he pogut ser testimoni de totes aquelles polítiques universitàries i socials que sorgeixen des del govern europeu, i també d'altres països internacionals i que ens ajudaran a afrontar els reptes de la societat actual. Per exemple, l'aplicació de la intel·ligència artificial a tots els camps de la nostra vida. És necessari digitalitzar la societat; és un fenomen ja imparable, però la societat necessita una ajuda. Ens considerem que estem totalment digitalitzats, però, sense adonar-nos-en, estem deixant un sector de la població enrere que hem d'abordar des de les universitats per a no trencar amb aquests sectors més desfavorits digitalment. Per tant, cal centrar-nos a acurtar la distància entre allò que estem investigant i fent a les universitats i a aquells grups socials que ens necessiten. Un altre aspecte important són les polítiques inclusives. Ací la universitat ha de ser motor per ajudar al sector de la societat amb diversitat funcional. Cada cop, la universitat és un centre d'acolliment més plural i respectuós amb totes les persones que venen, bé per estudiar o bé per treballar. En aquest sentit, cal abordar temes de diversitat funcional on es poden millorar a través de la digitalització, una cosa va lligada amb l'altra. Són línies i polítiques que s'estan duent a terme des d'Europa, internacionalment i que, naturalment, influiran en les línies d'acció i investigació de l'Institut d'investigació IULMA, que dirigisc, en un futur en relació amb el tractament de les llengües i la comunicació digital.

Entrevistadores: Quines accions s'han realitzat i es preveuen per a promoure la difusió de coneixement? Alguna d'elles té com a objectiu la formació de professorat o de doctorands?

Bellés-Fortuño: Quan parlem de difusió de coneixement, parlem de transferència de coneixement; es fa des de — o es vol fer — des d'una perspectiva de coneixement en obert. És a dir, que tot el món tinga accés, o pugua tindre accés a tot allò que s'està fent, a aquelles coses que són innovadores dins de la universitat. Per descomptat, la formació del professorat és fonamental, com hem comentat abans. Per exemple, en tot l'avanç de la societat digital, ens estem deixant a gent enrere, però no sols en sectors de la població, sinó també dins dels sectors universitaris, administració, professorat o estudiantat. Per tant, és un deure de les universitats promoure i fomentar la formació de professorat i, també, naturalment, dels doctorands. Els doctorands no ho tenen fàcil quan arriben a la universitat. La carrera acadèmica i universitària és llarga i té molts entrebancs, i qualsevol mesura com, per exemple, l'accés a la formació, cal implementar-la i fomentar-la.

Entrevistadores: I què ens podries comentar de la col·laboració del IULMA amb el CEFIRE?

Bellés-Fortuño: El CEFIRE és una institució regional que promou la formació del professorat de la nostra Comunitat Valenciana en les etapes de primària, secundària i formació professional. Personalment, crec que alçar un mur entre la formació en secundària i la formació universitària és una errada. Aquesta és la idea que s'ha mantingut durant molts anys; és a dir, secundària és un món i la universitat és un altre món acadèmic, i pense que hauríem de crear lligams entre l'ensenyament a secundària i a la universitat. S'hauria de generar un flux d'idees de treball de tal manera que el professorat de secundària poguera enfocar més els seus continguts cap a la universitat i es poguera transmetre a l'alumnat de secundària que aquesta etapa és fonamental per a preparar-los per a la universitat i que, des dels instituts de secundària, aquesta transició siga de la millor manera possible. Des del IULMA, col·laborem amb el CEFIRE en programes de formació de professorat en anglés perquè puguen, en les seues assignatures de contingut, com ara tecnologia o matemàtiques, fer les seues classes en un idioma estranger. És des d'aquest vessant que el IULMA col·labora amb el CEFIRE en la formació de programes TILC o CLIL per les seues sigles en anglés. És una unió molt fructífera. El IULMA i el CEFIRE han estat al càrrec de l'organització de congressos internacionals i cursos conjunts, dels quals s'han beneficiat el professorat de secundària i universitari disposat a fer les seues classes en anglés. Totes aquestes accions s'han valorat i han sigut molt satisfactòries, de manera que continuarem en aquesta línia.

Entrevistadores: Ens agradaria donar-te l'enhorabona per la publicació del llibre *Teaching Language and Content in Multicultural and Multilingual Classrooms*

CLIL and EMI Approaches, juntament amb la catedràtica María Luisa Carrió-Pastor, de la Universitat Politècnica de València. Quins aspectes consideres que són fonamentals en l'aprenentatge de contingut mitjançant una llengua estrangera? Quines són les dificultats que has pogut trobar en aquesta àrea?

Bellés-Fortuño: Ja des de fa uns quants anys, a l'UJI vam encetar els programes de formació de CLIL per al professorat universitari de contingut que desitjava donar les seues classes en anglés. En l'UJI es va donar suport a una normativa en què s'especificava que en tots els graus hauria d'haver-hi un mínim de crèdits que s'impartiren en anglés d'aquelles assignatures que cada grau considere oportunes. L'aplicació de tota aquesta normativa que es va generar i del començament d'aquests cursos de preparació — en aquells moments jo era membre de la comissió de política lingüística de la universitat i responsable d'aquests programes de CLIL — va ser minuciosament analitzada per detectar quins eren els problemes als quals havia de fer front el PDI de contingut a l'hora de fer les classes en anglés. Ens vam adonar que un dels problemes principals era el nivell de llengua. Molts professors volien donar les seues classes en anglés, però el seu nivell de llengua, de vegades, no era l'adequat o ells no se sentien amb la suficient confiança per a poder desenvolupar una classe completa en anglés. Per això, es van generar cursos de formació per al professorat de llengua que donarien accés a una avaluació de certificats de nivell. Una altra cosa que vam detectar va ser el tema de l'avaluació de l'assignatura. Hi havia professorat que ja feia anys que estava fent les classes en anglés, amb un nivell de llengua adequat i que havien estat fent estades internacionals i no tenien cap dificultat en fer les classes en anglés. No obstant això, ens vam adonar que a l'hora de l'avaluació simplement el que feien era avaluar els continguts de l'assignatura, però mai tenien en compte si els alumnes havien avançat en l'aprenentatge de la llengua anglesa. De fet, molts ens van dir que no sabien com avaluar-ho. D'això vam concloure que un dels aspectes més importants del que anomenem CLIL (l'aprenentatge de llengües i contingut en les seues sigles en anglés) és el *team-teaching* o treball conjunt del professorat de llengua amb el professorat de contingut. Açò em va portar a crear un grup d'innovació educativa, que ara dirigisc, amb l'acrònim CLHIOS. Aquest grup és multidisciplinari i conflueix professorat de ciències de la salut, enginyeries i ciències humanes i socials. Aquest grup ha estat treballant durant els darrers anys en reunions periòdiques on podem anar veient quines són les necessitats reals del professorat de contingut i, juntament amb el professorat de llengua del grup, podem fer accions puntuals i totalment *ad hoc* per a cada assignatura que estan impartint en anglés en aquests moments.

Entrevistadores: Com a experta en la matèria, quins consells donaries al professorat interessat a impartir docència basada en l'enfocament CLIL?

Bellés-Fortuño: Una de les recomanacions seria, paciència. Generar materials dins del paradigma CLIL és una tasca complicada i és una tasca que requereix temps. Ací en l'entrevista em preguntàveu què significa ser PDI: doncs ací tenim un exemple amb el perfil docent. A banda de la preparació de les classes normals, estar immers en aquest procés per a impartir-les en anglés implica una major dedicació. Una altra vegada, són hores addicionals que no compten enlloc. El professorat ha d'estar motivat en fer aquestes classes. Els materials són difícils de preparar, però, afortunadament, com he comentat, estem nosaltres, els filòlegs — i professorat de llengua anglesa —, que des del IULMA i des del projecte d'innovació educativa CLHIOS treballem conjuntament amb ells per tal d'ajudar-los.

Entrevistadores: L'anàlisi del discurs, en concret, el mèdic, és un dels teus àmbits d'especialització. Com creus que el professorat de contingut podria beneficiar-se de la investigació dels lingüistes?

Bellés-Fortuño: A moltíssima gent se li fa difícil unir el camp sanitari amb el lingüístic. Què tenen en comú? Doncs haurien d'anar plegats, ja que hi ha moltíssimes confluències entre ells. Hem de pensar que els professionals sanitaris s'han de comunicar amb els pacients i que la comunicació és un tema que els lingüistes, i en concret els experts d'anàlisi del discurs, analitzen i estudien per a traure patrons d'ús i poder utilitzar-los per l'estudi o ensenyament de la comunicació, escrita o oral. També la lingüística pot ajudar molt des de l'anàlisi multimodal de la comunicació. Hem de pensar que aquesta comunicació entre pacient i metge, per posar un exemple, bé siga asíncrona oral, bé siga a asíncrona textual, bé siga a través de mitjans digitals, necessita unes màximes, és a dir, d'uns principis de cooperació comunicativa — i deixeu-me que faça referència a les màximes de Grice, entre les quals tenim la màxima de *claredat*, entre d'altres, on la comunicació ha de ser efectiva i evitar ambigüitats. Els professionals sanitaris aprenen de la seua teorització per a la praxi mèdica, però no estudien, o no els preparen per a enfrontar-se a la comunicació clínica amb els pacients. Des d'aquí, la lingüística aplicada i l'anàlisi del discurs prenen un paper rellevant i molt important per ajudar en el dia del professional sanitari. Jo pense que, en aquest sentit, és necessari confluïr i treballar certs aspectes conjuntament des de la lingüística i els principis de cooperació comunicativa.

Entrevistadores: Ja, per a acabar, voldries afegir alguna reflexió final sobre on hauria d'anar encaminada la docència de llengües estrangeres en l'àmbit universitari?

Bellés-Fortuño: És cert que, moltes vegades, quan els estudiants arriben a la universitat es troben que han de cursar algunes assignatures pròpies del grau en anglés, i solen mostrar-se un poc reticents a aquestes assignatures. Pense que com més llengües s'aprenen, millor i que l'aprenentatge d'una llengua s'ha d'anar fent constantment al llarg de la vida i, per tant, ha d'estar inclosa en les competències universitàries. Caldria, d'alguna manera, fer-los veure a aquests estudiants la importància que l'aprenentatge d'una llengua estrangera té no sols per a la seua inserció al món professional sinó també en la seua formació com a ciutadans internacionals en un món global. Parlar altres llengües, conversar amb gent d'altres cultures, conèixer altres societats enriqueix el nostre coneixement i ens ensenya a ser més tolerants i respectuosos amb el nostre voltant. A les universitats ens toca implicar-nos en aquest procés. Per això cal modernitzar l'ensenyament de les llengües, millorar la manera en què introduïm les llengües estrangeres a l'aula universitària. En aquest sentit, per exemple, les noves tecnologies, les ferramentes que tenim a l'abast, els programes desenvolupats en els últims anys per a l'aprenentatge de llengües ens poden ajudar en la nostra tasca. També cal motivar i animar a l'estudiant a continuar amb l'aprenentatge de llengües a la universitat valorant la seua utilitat.

Entrevistadores: Moltíssimes gràcies per concedir-nos aquesta entrevista. Ha estat tot un plaer.

Bellés-Fortuño: Gràcies a vosaltres.

LUCÍA BELLÉS-CALVERA

Lucía Bellés-Calvera és doctora per la Universitat Jaume I en Llengües modernes aplicades, literatura i traducció. Actualment, és professora ajudant doctora al departament de Filologia anglesa i alemanya de la Universitat de València, on forma part de l'institut de recerca IULMA i del grup de recerca GENTEXT. La seua investigació gira al voltant de l'anàlisi del discurs, l'aplicació de recursos tecnològics a l'aula i l'enfocament CLIL.

lucia.belles@uv.es
<https://orcid.org/0000-0002-1329-6395>

ANA-ISABEL MARTÍNEZ-HERNÁNDEZ

Ana-Isabel Martínez-Hernández és doctora en Llengües aplicades, literatura i traducció per la Universitat Jaume I on, ara per ara, és docent de llengua anglesa per a futurs traductors i intèrprets. Així mateix, forma part del grup de recerca GENTT i de l'institut de recerca IULMA. La seua recerca se centra en les TIC i les necessitats especials a l'aula d'anglès com a llengua estrangera.

anhernan@uji.es
<https://orcid.org/0000-0003-0226-3288>

Bellés-Calvera, L. & Martínez-Hernández, A. I. (2023). Perspectives docents i investigadores sobre l'ensenyament de llengües estrangeres: Entrevista amb la Dra. Begoña Bellés-Fortuño. *Bellaterra Journal of Teaching & Learning Language & Literature*, 16(3), e1145. <https://doi.org/10.5565/rev/jtl3.1145>

<https://revistes.uab.cat/jtl3/>